

Eesti Vabadusvõitlejate Liidu Infoleht

VABA SÕNA

NR 25 MÄRTS 2018

Nüüd, kus meie Vabariigi aastaloetus on juba hulk aega jooksmas uut sajandit näitav maagiline 101, on parajasti sobiv ka meie „Vaba Sõna“ - nimelise lehe taha kogunenud vabadusvõitlejatel – veteranidel anda teatav kokkuvõtlik hinnang sajandivahetusele kogunenud sündmustele, otsustele, arvamustele ja ootustele. Vabariigi sajanda aasta lõpukuudel saime näha ja kuulda lõppematuid ja põhjatuid arutlusi möödunud aegadest. Saime kuulda ka lõplikke otsuseid nii meie maa kui ka rahva endiste ja praeguste juhtide kohta. Saime teada, mida selle arvustajate massi arvates endast kujutame, milline oli meie minevik, milline on tulevik. Ja üldse-kuidas me haakusime ümbritsevasse maailma.

Leidus tüüpe, kelle kirjaoskus väljendus üsna raevukalt meie rahvushümni mahatallamises, oli neid, kelle hästikorraldatud selgitustest selgus, kuidas Eesti riik ja rahvus kui niisugune sai tekkida ainult Vene maa ja rahva toel ning mõjul. Oma matsu said nii laulu-kui tantsupeod, mis kokkuvõttes olevat mitmete maade originaalide armetud koopiad!

Peale pikka ja vaevalist, kuid tõhusat ettevalmistust algas meie sõdade ja okupatsioonide ohvrite mälestusmärgi – Memoriaali rajamine. Vaikus selle kauaoodatud toimu ümber ei pea tingimata üldist heakskiitu väljendama, mida ka Maarjamäe seniste näidete nagu Kolme Ristiga mälestusväljaku puhul võis näha. Kuid oleme ootel, see meie hingedele tähtis tegu valmib nii ehk teisiti.

Teatava umbusuga võime näha, kuipalju küsitavust möödunud sajandist käesolevasse kaasa on kandunud - olgu selleks siis kas sild või tunnel nii Soome kui saarte vahele, või koguni Suur Raudtee Euroopasse. Põlevkivi kaevandamise perspektiivikusest või koguni aeg-ajalt ülesärkava/äratatud fosforiidiküsimusest rääkimata.

Niisiis alustame uut sajandit küllalt suure mahu umbusu, kahtluste ning varjatud tigidusega. Kahjuks. Ja seda nii vajaliku elurõõmu ja lootusrikkuse asemel. Kuid nagu vabadusvõitlejatele tuttav sõjanduse tarkpea Clausewitz on oma arutluste lõpul andnud meile nii mõistetava käsu: kui senist rindejoont ei suudeta kaitsta, taganetakse järgmisele - ja lüüakse edasi ! – täidame meiegi seda ainuvõimalikku komandot. Küll siis meie tugevatele ja headele võitlejatele ka heade soovide täitumist on oodata.

Elagu Eesti!

H.P.

2018

EESTI VABARIIGI SUUR JUUBEL TARTUS

24. veebruaril tähistasime Eesti Vabariigi sajandat juubelit. Peeti kõnesid, Vabadussõja mälestus-sammastele asetati pärgi, austades meie eelkäijaid, kes löid iseseisva Eesti riigi. Nii oli see ka Tartus. Peale pärgade asetamist Vabadussõjaga seotud mälestusmärkidele kogunesime oma Kalevipoja ümber. Tartu maleva kaitseliitlaste ja linnavõimu esindajate kõrvale olid oma lippudega üles rivistatud Naiskodukaitse, noorkotkad, kodutütred ja akadeemilised organisatsioonid. Kohale oli tulnud ka Soome kaitsejõudude esindajaid ja oma lipu all olid sinna koondunud ka Tartu Vabadusvõitlejate Ühendusse liikmed. Hea oli näha rohkesti kohaletulnud noori, kandmas edasi põlvkondadevahelist sidet, seega eelmiste põlvkondade tarkusi ja väärtusi.

Siit aga mõte - kui palju meie uued põlvkonnad peaksid kinni hoidma vanast, sellest, mida me eesti rahvuse põliste kommete all mõistame? Et me oma nägu ja tegu ei kaotaks ja ei lahustuks nn euroopalike väärtuste katlas, sest oma juured ja kodused mõisted nagu au, rahvuslus, isamaa-armastus on külge saamas hoopis teistsugust sisu ja tähendusi. Üldiselt ei ole ju selge, kuhu Euroopa ja sealhulgas meie Eesti tegelikult suunduda võtab.

Näiteks meie armas Eesti keel. Oleme kindlal arvamusel, et Eesti Vabariigis on eesti keel ametlik ja selleks ka jääb. See on ju ainuke koht siin maa-munal, kus me seda vabalt kasutada saame, tohime ja võime. See on meie kodu ja siin oleme peremehed meie, Eesti Keel on siin meie rahvusliku püsimise absoluutseks tagatiseks. Ja Eesti hümn on selle püsimise suurepäraseks tunnuseks, olles ka sillaks soome-sugu rahvastele.

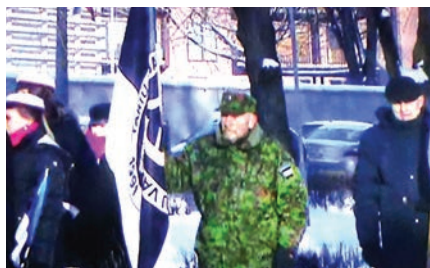
Kuid elu poliitilises liidus ülejäänud Euroopaga tähendab muu hea hulgas ka seda, et meile trügib sisse nähtusi, millel ei ole meie ühiskonnas ei vastet ega tausta. Loomulikult elame me vastutulelikult koos ülejäänud Euroopaga, aga seda ainult siis, kui see on kooskõlas eesti olude ja eesti rahva tahtega. Leidub protsesse, mis tunduvad meile kahtlased või isegi vastuvõtmatud, nagu näiteks on seda kontrollimatu migratsioon. Teame, et kohati ähvardab maailma raske ülerahvastumine. Selle nähtuse taustal on meie eesmärk või isegi missioon selge – oma rahvusriigi ja rahvuse tingimusteta alalhoidmine ja edasikestmine.

Peame järjekindlalt õppima seda, mis on meil olnud varem ja sellest juhinduma. Toimiv kultuur on püsiv, kui toetub järjepidevusele. Oleme tahtnud seda Eesti riiki ja selle riigi väljenduseks on meie rahvuslik kultuur. Ja selle kultuuri kandjaks on eesti keel. Peame vältima alistumist kontrollimatule vaimsele survele, mis suurest maailmast tuleb ja hoidma kõrgel oma rahvuslikku lippu. Ainult nii saame olla tänulikud oma riigi loojatele ja edasi anda ning kanda seda, mis eelmiste põlvkondade kaudu on meile usaldatud ja pärandatud. Nii arvasime meie Tartus selle tähtsal päeval 100 aastat Eestit. Ja see arvamine kestab.

Ivar Künnapuu

Fotod: Kerstin Käärrik

KAITSEMINISTRI VASTUVÕTT

20. veebruaril kogunesime kaitseminister Jüri Luige kutsel Lauluväljaku Klaassaali Vabariigi 100. aastapäeva aktusele. Kutsutud paarisaja külalise hulgas olid KL, Kaitseväe ja Vabadusvõitlejate Liidu, aga ka väliskülaliste –Hollandi, Läti, Leedu, Saksamaa, USA ja Kanada relvajõudude esindajad. Kaitseminister esines pikema sõnavõtuga, andes ülevaate vabariigi kaitsmise põhimõttelisest arengust, koostgevusest NATO üksuste kaasalöömisel meie õppustel. Anti üle hulk teenetemedaleid, tunnustavaid aumärke ja mitmesuguseid autasusid.

Aktuse kontsertosa sisustasid Kaitseväe ajateenijatest - noormeeste ansambel, Lenna Kuurma ja Kaitseväe poiste väike tantsuorkester. Oli kaetud ka rikkalik kohvilaud.

KÜLAS PEAMINISTER JÜRI RATASEL

Ka sel aastal järgis Vabariigi peaminister kaunist kommet kutsuda möödunud Suures Sõjas Eesti Vabariigi taastamise eest võidelnuid ja Eesti Vabadusvõitlejate Liidu liikmeid Toompeale Stenbocki majja Eesti Vabariigi aastapäeva tähistama. Nii kogunesime seekord 27. veebruaril peaminister Jüri Ratase austaval kutsel sünnipäevapeole.

Peaminister Ratas vabandas oma väikest hilinemist seoses vahetult lõppenud esinemisega Eesti raadios –riigi juubeliga seoses muidugi. Meie kohtumisel andis ta pikema sõnavõtuga ülevaate valitsuse tegemistest, eesmärkidest, kavadest ja ka võimalustest. Vabadusvõitlejate Liidu poolt kingiti Peaministrile videofilme Vabadusvõitlejate Liidu kokkutulekutest ja mälestusraamatuid.

Kohtumisel esitati Peaministrile rohkesti küsimusi, tehti ühispilet, kohtumise lõpetas ka väike kohvilaud.

PÄRJAPANEK PRESIDENTIDELE METSAKALMISTUL

28. novembril pühitseti Tallinna Metsakalmistu Kuulsuste Künkal kenotaaf üheksale teadmata hauas puhkavale Eesti Vabariigi riigivanemale. President Konstantin Pätsi rahula kõrvale rajatud kenotaafi ehk hauatähise said Friedrich Karl Akel, Ado Birk, Kaarel Eenpalu, Jüri Jaakson, Juhan Kukk, Heinrich Mark, Ants Piip, Jaan Teemant ja Jaan Tõnisson.

„Need üheksa riigimeest on kõik andnud – erineval määral – oma panuse Eesti Vabariigi sünnilukku ja riigi ülesehitamise. Nende elu ühisosa oli ohvrimeelsus. Enamik neist mõrvati ja neil pole teadaolevat hauda. Selle kenotaafiga avaldab tänane Eesti oma tänu ja austust,“ ütles kenotaafi avamisel MTÜ Konstantin Pätsi Muuseumi esimees Trivimi Velliste. Hauatähise pühitsesid EELK peapiiskop emeeritus, Eesti Kirikute Nõukogu esimees Andres Põder ja Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku ülempreester Aleksander Sarapik. Sõna võttis Vabariigi President Kersti Kaljulaid.

28. novembril möödub sada aastat Eesti Maanõukogu otsusest tunnistada end kõrgeima võimu kandjaks Eestis, mis pani aluse vabariigi väljakuulutamisele. Eesti riikliku enesemääramise 100. aastapäeva tähistamiseks heisatakse nüüd ja edaspidi 28. novembril lipud.

22. veebruaril 2018 kogunesime taas presidentide kenotaafi ette, mälestuspärgi asetama, meie riigivanematele tehtud töö eest tänu avaldama. Seekordne kogunemine oli muidugi täiesti eriline: toimus ju Eesti Vabariigi sajandipikkust olemasolu tähistamine. Mälestuspärgid aetasid Eesti Vabariigi president Kersti Kaljulaid, vabariigi valitsuse, Kaitseväge ja mitmete organisatsioonide esindused

EESTI LIPP PETERBURGI JAANI KIRIKU SEINALE

7. märtsil õnnistas piiskop Tiit Salumäe Haapsalu Jaani kirikus loosunglippu, mille esiküljel on koopia 1917. aastal Peterburis eestlaste demonstratsioonil lehvitud lipust.

1917. aastal korraldatud suurejoonelisel Eesti sõjaväelaste marssimisel Petrogradis kanti rivistuse ees loosunglippu, mille punasel põhjal olid Eesti trikoloori kujutise kõrval valgete tähtedega suur venekeelne tekst : Elagu vaba Estonia –Võit kindlustab Vabaduse!. Sellel eestlaste –valdavalt sõjaväelaste-massiliikumisel selleaegse nimega Petrogradi linna tänavail oli väga tähenduslik ja edaspidi lausa otsustav mõju eestlaste kui rahvuse mõtte kinnistamisele. Ja üsna varsti ka Eesti riigi tekkimisele.

Loosunglipu oli valmistanud Jacob Bockmann –selleaegne tuntud fotograaf- päevapiltnik, kelle fondis muide on säilinud üle kümne tuhande ajaloolise tähendusega foto. Alates 1950. aastast kuni surmani 1983. aasta kevadel oli Jacob Bockmann Ambla kiriku organist.

Bockmann andis selle lipu, mida ta läbi ülikeeruliste aegade oli varjanud, kui ülimalt tähtsa reliikvia hoiule toleleagsele Ambla kiriku õpetajale Einar Laignale, kes lipu hoolikalt kuivatas ja pakkis ning hinnalist sümbolit hoidis kolmeliitrisel hermeetiliselt suletud klaaspurgis. Õige hetke tulemiseni. See hetk tuli - 1990ndate alguses andis Einar Laigna loosunglipu üle Eesti Akadeemilise Sõjaajaloo seltsile, kes selle kandis eksponaadina ajaloomuuseumi fondi. Kolonelleitnant Laigna algatas 2017 aastal Eesti Eruohvitseride Kogu juhatuses liikumise ajaloolise lipu esiküljest koopia valmistamiseks, mis oleks St. Peterburi Eesti Koguduse Jaani Kiriku seinale paigutatuna meile nii olulist hetke meenutanud. Lipu koopia valmis Ohvitseride Kogu liikmete annetuseks.

Lipu õnnistamise tseremoonia algas lipu piduliku sissetoomisega kahe vanemohvitseri - kol.ltn Manivald Kasepõllu ja mjr Hindrek Piiberi poolt. Piiskopliku õnnistamistalituse järel kinnitasid kinkeakti allkirjadega vastaval dokumendil EOK juh liige van.ltn. Tiit Pöder, välisministeeriumi esindaja Jüri Trei ja piiskop Tiit Salumäe.

Eesti ohvitseride kui seisuse kujunemise selgitamisel selle tähendusliku lipu taustal võttis sõna ettevõtmise algataja kol.ltn Einar Laigna. Peale piiskoplikku õnnistamist viib piiskop Salumäe koos diplomaat Jüri Treiga lipu koopia Venemaale, kus lipp antakse üle Peterburi Jaani koguduse esindusele.
Fotod: Aare Leinpere
H.P.

74 AASTAT MÄRTSIPOMMITAMISEST

9. märtsi öösel 1944 ründasid 250-300 Nõukogude lennukit Eesti Vabariigi pealinna ning heitsid mitme tunni jooksul alla umbes 2 tuhat lõhke- ja 1500 süütepommi. Peamiseks sihtmärgiks olid elurajoonid, kuid lausa sihilikult purustati kultuuri-ja ajaloolise väärtusega ehitisi Esimene rünnak kestis umbes 4 tundi, pärast südaööd järgnes teine. Hukkus 463 ja sai haavata 659 Tallinna elanikku, umbes 40 tuhat jäi peavarjuta.

Nõukogude infoallikad kirjeldasid toimunud terrorirünnakut kui suurt võitu fašistliku saksa armee üle. Nõukogude tagalas ilmunud eestikeelsed ajalehed “Rahva Hää!” ja “Tasuja“ kirjeldasid Tallinnale toimunud õhurünnakut nii: „Neil päevil pommitasid meie lennukid saksa sõjalisi objekte Tallinna raudteejaamas ja sadamas, mille tagajärjel süttisid põlema paljud vaenlase raudteešelonid ja laod. Sakslane, kes iialgi vabatahtlikult ei loovuta ühtki tolli Eesti pinnast, tuleb sealt halastamatult välja peksta. Eesti rahvas mõistab seda vajadust ja toetab kogu oma jõuga edasitungivat Punaarmee, hävitades vihatud saksa okupante ning abistades omalt poolt nõukogude lennukid, aidates neil leida sakslaste sõjalisi objekte, kiirendades seega Nõukogude Eesti vabastamist.” Eesti Laskurkorpuse 249. laskurdiviisi ajaleht “Tasuja” kirjutas 15. märtsi numbris: „Neil päevil sooritas meie lennuvägi tugeva pommirünnaku Tallinna sadamas asuvaile vaenlase laevadele ja Tallinna raudteesõlmes asuvaile saksa sõjaväerongide koondisele. Pommitamise tagajärjel tekkisid tulekahjud. Põlesid sõjaväe-, põletusainete- ja laskemoonarongid, tulekahjusid saatsid plahvatused. Suuri tulekahjusid ja plahvatusi märgati ka vanasadama, mereväe arsenal, bensiinihoidlate, keemiavabriku ja püssirohuladude piirkonnas. Tulekahjud olid meie lennukite meeskondadele nähtavad kuni 250 km kaugusele. Viis meie lennukit ei pöördunud baasidesse tagasi.”

6.kuni 8.märtsini kestnud rünnakutes oli hävinud ajalooline Narva, 17. ja 19. märtsil järgnesid pommirünnakud Tartule, Tapale ja Jõhvile. Need terrorirünnakud olid kättemaksuks Eesti Oma-valitsuse väljakuulutatud üldmobilisatsiooni õnnestumise eest, kus 40 tuhat võitlejat suutsid peatada Nõukogude rünnaku.

Iidse Tallinna ja Narva purustamine oli sama mõttetutu ja kuritegelik kui oli seda Dresdeni või Hamburgi totaalne purustamine. Küsimus: kas inimkond on nendest tragöödiatest ka midagi õppinud?

Ka tänavu, nagu igal aastal kombeks, kogunesime 9. märtsi keskpäeval Tallinna Siselinna kalmistule Tallinna pommitamise tagasihoidliku mälestusmärgi juurde. Vaimulikkude hingepalvete järel asetasisid sümbolised leinapärjad Tallinna linna, Kaitseväe, Vabadusvõitlejate Liidu, Westholmi gümnaasiumi ning mitmete ühiskondlike organisatsioonide esindajad. Meie ei unusta!

H.P.

VABA SÕNA KÜSIMUS AJALEHT- POSTIMEES- TOIMETUSELE

Palun vastata, millistele põhimõtetele vastavalt ei ilmunud Postimehe 9. märtsi numbris ühtegi viidet Tallinna pommitamise aastapäevale. Ootan Teie vastust, et seda Eesti Vabadusvõitlejate Liidu juhatuse koosolekul arutada.

Eesti Vabadusvõitlejate Liidu juhatuse liige Hindrek Piiber, major (e)

Tere, toimetuse valikute ja põhimõtete osas jagab üldiselt kommentaare Postimehe peatoimetaja. Aga kui juba esitasite küsimuse arvamuse listis, siis vastan. Vähemalt üks käsitlus paberlehes ilmub homses Postimehe arvamuse- ja kultuurilisas AK.

Tervitustega, Neeme Kory, Postimehe arvamustoimetuse juhataja

MÄRTSIKÜÜDITAMINE

oli Eestis 1949. aastal 25. märtsist kuni 29. märtsi õhtuni Nõukogude Liidu võimude poolt läbi viidud elanike massiline vägivaldne ümberasustamine Eestist Venemaa Siberi piirkonda. Noorim küüditatu oli teadaolevalt 3-päevane Anne Ojaäär Hiiumaalt, vanim oli 95-aastane vanamemm Maria Räägel Abja vallast. Esimene ešelon läks sihtkohta teele Tapa raudteejaamast 992 inimesega 26. märtsil 1949 kell 12.32, viimane Võru raudteejaamast 1064 inimesega 29. märtsil kell 21.10.

17. jaanuaril 1949 kirjutas Nikolai Karotamm Moskvasse, et kollektiviseerimise teostamiseks on vajalik "kulakluse kui klassi likvideerimine", see pidi toimuma nende väljasaatmise teel Eesti NSV piiridest. Eesti okupeerimine Punaarmee poolt 1944. aasta sügisel tõi kaasa relvastatud vastupanuliikumise tekkimise. 1949. aastaks oli vastupanuliikumise selgroog murtud.

Operatiivplaani Priboi

29. jaanuaril 1949 võeti NSV Liidu Ministrite Nõukogus vastu määrus nr 390-138ss: “Kulakute ja nende perekondade, illegaalselt elavate, relvastatud kokkupõrgete ajal tapetud ning süüdi-mõistetud bandiitide ja natsionalistide perekondade, vastupanutegevust jätkavate legaliseeritud bandiitide ning nende perekondade, samuti represseeritud bandiitide abistajate perekondade Leedu, Läti ning Eesti territooriumilt väljasaatmise kohta”.

1949 ilmus NSV Liidu siseministri käskkiri nr 00225: “Leedu, Läti ja Eesti territooriumilt, kulakute, nende perede, bandiitide perede ja natsionalistide väljasaatmise kohta”. 14. märtsil 1949 ilmus Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrus nr 014: “Kulakute ja nende perede välja saatmise kohta Eesti NSV-st 22. märtsil ilmus Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrus nr 015 “Kulakute perede väljasaatmise kohta Eesti NSV-st”, 23. märtsil ilmus Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrus nr 016: “Konfiskeeritud kulakute majapidamiste realiseerimise ja kolhoosidele üleandmise korrast Eesti NSV-s”.

NSV Liidu Ministrite Nõukogus 29. jaanuaril 1949 vastu võetud määrusega 390-138ss pandi paika väljasaadetavate arvud. Eesti NSV-s 7500 perekonda, 22 500 inimest.

Pärast “natsionalistide”, “bandiitide” ja “kulakute” majapidamiste väljaselgitamist tuli järgmisena kindlaks teha igasse majapidamisse kuuluvad pereliikmed ning nende elukoht. Küüditatavate perede koosseisu ja elukoha väljaselgitamine olid operatsiooni õnnestumise seisukohalt kriitilise tähtsusega. RJM regionaalosakonda laekunud tõendusmaterjalid andis osakonna juhtkonna esindaja edasi operatiivtöötajale, kes pidi sisse seadma toimiku ja tuvastama vajalikud andmed vastava “natsionalisti”, “bandiidi” või “kulaku” pereliikme kohta. Kui selgus, et mõni küüditamisele kuuluv perekonnaliige elab mujal, teavitati sellest isiku elukohajärgse RJM regionaalosakonna ülema ja 5. osakonda.

Tuvastuste tegemisse rakendati enamasti eesti keelt valdavad operatiivvolinikud. Valmis toimikud saadeti regionaalosakondadest Riikliku Julgeoleku Ministeeriumi keskaparaati kokkuvõtte koostamiseks. RJM keskaparaat asus Tallinnas Pagari tänav 1.

Kokkuvõtete koostamine, s.o arvestustoimikute lõplik vormistamine, toimus RJM peamaja 5. korrusel asunud suures saalis. Dokument on saadetud edasi Boris Kummile ja Kaarel Paasile. Nad on lisanud lehe esimese poolele resolutsiooni: vasakus ülemises nurgas on Boris Kummi nõusolek perekonna väljasaatmiseks (seal seisab vene keeles: “Kinnitan, Eesti NSV RJM minister kindral-major /KUMM/ kinnitamise kuupäev, allkiri ja RJM pitsat”. “Natsionalistide” ja “bandiitide” puhul on paremas nurgas lisaks RJM-i ülema ka prokurör Kaarel Paasi märkus “sanktsioneerin” koos pitsati, käsikirjalise kuupäeva ja allkirjaga.

Paralleelselt tohutu paberitööga toimus operatsiooni tehniline ettevalmistamine. Julgeoleku-ministeeriumi tagada jäi väljasaadetavate kinnipidamine ning nende jaamadesse toimetamine, sise-ministeerium pidi garanteerima konvoeerimise, transpordi ning küüditatute paigutamise ja järelevalve Siberi sihtkohtades.

Eesti NSV Ministrite Nõukogu täiesti salajase määrusega määrati Eesti “kulakute” väljasaatmine, ümberasustamine ja nende majapidamiste likvideerimine. 1949. aasta märtsis, umbes kümme päeva enne küüditamise algust, kutsuti EK(b)P Keskkomiteesse instrueerimisele, mille viis läbi EK(b)P Keskkomitee esimene sekretär Nikolai Karotamm igasse maakonda KK poolt määratud volinikud, kellele teatati, et nad on määratud EK(b)P KK ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu volinikeks kulakute ja nõukogudevastaste elementide vabariigist väljasaatmisel. Arnold Meri ütluste järgi toimus instrueerimine suulises vormis. Volinike ülesandeks oli Meri ütluste järgi kontrollida, et küüditamine toimuks vastavalt ÜK(b)P KK ja NSV Liidu MN ühismäärusele 1949. aasta 29. jaanuarist. Eestis

koordineerisid küüditamist Eesti NSV julgeolekuminister Boris Kumm ja NSV Liidu RJM volinik Eesti NSVs kindralmajor Ivan Jermolin, kellele allus korraldusi täitev 12-liikmeline operatiivstaap.

Eesti NSV Riikliku Julgeoleku Ministeeriumile (Eesti NSV RJM) langes järgnevalt vastutus “Priboi” esimese osa eest, alustades nimekirjade koostamisest (veebruari 1949). Eestisse saabub NSV Liidu julgeolekuministeeriumi volinik kindralmajor Ivan Jermolin ning Eesti NSV riikliku julgeoleku ministri Boris Kummile tehti teatavaks tema ülesanded. Julgeoleku rajooniosakondade töötajad saavad salajase ülesande teha kindlaks kulakute ja natsionalistide perekonnad ja vormistada väljasaatmiseks vajalik dokumentatsioon. Eestist tuli otsuse kohaselt välja saata 7500 perekonda 22 500 inimesega.

Järgmise etapina oli (Eesti NSV RJM) korraldus väljasaadetavate arreteerimiseks ja ešelonidesse toimetamiseks pealelaadimispunktidest. Eesti NSV Siseministeerium (Eesti NSV SM) seevastu oli kohustatud toime tulema “konvoirolliga” – ešelonide koostamise ning nende sihtpunktidesse saatmise ehk operatsiooni teise poolega. Eesti NSV Siseministeeriumisse saadeti NSV Liidu SMi kindralmajor Vladimir Rogatkin. Eesti NSV Riikliku Julgeoleku Ministeeriumi allüksuste tegevust juhtis minister Boris Kumm, Eesti NSV Siseministeeriumi Aleksander Resev, RJM-i sisevägede tegevust koordineerimisoperatsiooni “Priboi” ajal Riias NSV Liidu Riikliku Julgeoleku Ministeeriumi sisevägede juht kindralleitnant Pjotr Burmak (1901–1973).

“Priboi” kavatseti Baltikumis läbi viia ühe päeva jooksul. Eestis olid Eesti NSV RJM-i poolt koostatud küüditavate plaanid 17. märtsiks lõplikult valmis ning EK(b)P KK poolt suunati kõigisse maakondadesse komandeeriti EK(b)P KK ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu volinikud, kes pidid suunama kohalike allasutuste tööd. Eesti NSV SM-il tuli operatsiooni teostamise ajaks viia kõrgendatud valmidusse talle alluvad raudteevalve, piirivalve, miilitsa, vanglate ning tuletõrjeüksused.

Ešelonitulemad ja siseministeeriumi konvoiväed saabusid suuremalt jaolt väljastpoolt liiduvabariiki. Küüditamiseks Eestis nähti ette 2198 operatiivtöötaja, 5953 sõjaväelase, 3665 hävituspataljonlase ja 8438 parteiaktivisti, kokku 20 254 inimese tööjõu kasutamist.

25. märtsi varahommikul siirdusid ešelonikomandod neile määratud tööpostidele. Nendega liitusid pealelaadimispunktide ja ešeloni ülemad ning operatiivgruppide töö võis alata. Eesti NSV siseministri Aleksander Resevi 12. aprilli ettekande kohaselt NSV Liidu siseministrile Sergei Krugloville alustasid Riikliku Julgeoleku Ministeeriumi operatiivgrupid väljasaadetavate perekondade kinnivõtmist Eestis 25. märtsil kell kuus varahommikul, Tallinnas juba kell neli. Vagunite laadimisel lähtuti normist 48–50 inimest neljateljelisse ja 24–25 inimest kahateljelisse vagunisse. Kui selgus, et plaan ei tule täis, kujunes inimeste arvuks 40–44 neljateljelises ja 20–22 kahateljelises vagunis. Enne teele minemist määrati veel vene ja eesti keelt kõnelevate väljasaadetavate hulgast “vagunivanemad,” kes pidid koostama nn vaguninimekirjad. Mõned vagunitesse laaditud põgenesid, mõned viidi ravile. 27. märtsi lõunaks kõik ettevalmistused lõppesid ja ešelonid saadeti Siberi poole teele. Kokku oldi teel 11 ööpäeva 27. märtsist – 7. aprillini. Mõned põgenesid teel. Balti riikidest tervikuna küüditati neil päevil oma kodudest Siberisse üle 92 000 inimese. Operatsiooni läbiviimisse kaasatute arv ületas 76 000 inimest.

Küüditajate autasustamine “lahinguliste teenete” eest

NSV Liidu parteijuhtkond autasustas toimepandud küüditamisoperatsiooni eest operatsiooni Eesti-poolse läbiviimise juhti Aleksander Resevit 24. augustil 1949 Punalipu ordeniga. Punalipu ordeniga autasustati veel kindralmajor Boriss Kummi, polkovnik Pavel Pastelnjakki ja polkovnik Dmitri Taveri 1. järgu Isamaasõja ordeniga autasustati kindralleitnant Sergei Ogoltsovi, 2. järgu Isamaasõja ordeniga alampolkovnik Oskar Avikut, Punatähe ordeniga aga alampolkovnik Alfred Pressmani ning alampolkovnik Idel Jakobsoni.

H.P.

SEOSEID EV100 TÄHISTAMISEST

Vabariigi juubeliga seose ilmutati meie lehtedes ka 1940-da traagiliste sündmuste meenutamiseks mitmeid tähelepanuväärivaid pilte ning kirjutisi. Ühel neist poseerivad Pika Hermanni tipus Eesti riigi kukutajad, keskel heledas mantlis tuntud tüüp Johannes Lauristin - jalgupidi Eesti lipul muidugi. Sama Lauristin oli pandud meie 100 aastapäeva eel 21.veebruaril ilmunud Õhtulehte, kus ta ilmses ning varjamatuse võiduärevuses askeldab Pika tänava Vene saatkonna rõdul koos Stalini usaldusmehe Zdanoviga, kes teatavasti oli riigikukutamise lavastuse peanäitejuht. Sellest episoodist on olemas ka helifilm, kus **Johannes Lauristin** röögib nagu arust ära - uraa seltsimees Stalinile!

Kuid vaadelgem lähemalt Õhtulehes ilmunud foto kõrval olevat seletust - kes on siis sellel Vene saatkonna rõduepisoodil kujutatud : vasakult Neeme Ruus, **Johannes Laidoner**, Karl Säre ja Andrei Zdanov!

Kõik lugesid, kõik nägid, kuid keegi ei märganud! Vabariigi 100 aastapäeva aktuseni oli jäänud vaid kolm päeva! Vaba Sõna hoiatab : ükskõiksus on hukatuslik! Ja küsib: äkki oli see kirjaviga tahtlik?

24.07.1940:
töötajate rong-
käiku jälgivad
Nõukogude Liidu
saatkonna rõdul
Tallinnas vasakult
Neeme Ruus, Johannes
Laidoner, Karl Säre,
Andrei Zdanov.

Kolmapäev, 21. veebruar 2018 **UUDISED**

Iseseisvuse kaotamine

Eesti omariikluse hävimine 1940. aastal on küllap üks valusamaid hetki meie riikluse ajaloos. Seda on peetud suureks häbiks (häälte alistumine), aga ka paratamatuseks vastasjõu võrreldamatult suurema ülekaalu tõttu.

 EV100
Sada sündmust, mis mõjutasid Eestit

SÜNDMUS NR 3

ma, kuhu sissetulevad väed paigutatakse, kuid kohtas juba teel olles Jõhvi lähedal esimesi punaväe üksusi. Narvas pidi Laidoner alla kirjutama Narva diktaadile, mille tekstis ei antud Eesti delegatsioonile mingit võimalust midagi muuta. Riiki sisenes 90 000 punaar-

RÖÖVLIPEALIK DŽJUGAŠVILI, VENEMAA UUED RELVAD JA UUS PRESIDENT

5. märtsi keskpäeval kogunes küllalt arvestatav hulk Venemaa kommunistliku erakonna liikmeid selle hullumeelse liikumise eestseisja kommunist Zjuganovi juhtimisel Lenini mausoleumist omal ajal Ukraina rahva timuka Hrustsovi poolt väljatõstetud Josef Stalini - kodanikunimega Džjugašvili - hauatähisele pärgi asetama ning tema mälestusele truudust vanduma. Hetke muutis eriti tähendusrikkaks, et samas vannuti truudust ka Venemaa praegusele suurjuhile Putinile.

65 aasta tagasi kokkuvarisenud Nõukogudemaa juht ja inimkonna ajaloo koletuim diktaator varinimega Stalin suri teatavasti 5.märtsil 1953, olles oma eluajal hankinud NSV liidule tuumarelva, loonud oma julmusega enneolematu surmalaagrite süsteemi, juurutanud pärisorjuslikku, ilma passita kolhoosirahva kestmist, levitanud, õigustanud ja suurele osale maailma rahvastest peale surunud kommunistliku mõtteviisi halastamatust ja eesmärgilist julmust.

3. märtsil, seega paar päeva enne nimetatud pärjapanemist, korraldas Venemaa tänase põlvkonna juht Putin enda presidendiks taasvalimise nime all oma pooldajatele ülimahuka ja ülimalt tähendusriikka pressikonverentsi, kus lausa tagasihoidmatu juubeldusega kirjeldas neid kõikvõimalikke pingutusi, mis Venemaa tema juhtimisel uut laadi ning liiki relvastuse loomiseks oli pidanud taluma. Nii jälgiski kogu hiigelmaa eesotsas lipitsevate ajakirjanikega liigutusest ja hingevärinast pisarsilmi oma juhi mammutkõnet, kus hiigelekraanidele projekteeriti multifilme uutest ennenägematult võimsatest raketrelvadest.

Seda puutinliku dramaatika kõrghetke vaatas kogu Venemaa ja muidugi hoidis silma peal ka ülejäänud maailm. Kommenteerivas telesaates öeldi prohvetlikud sõnad –Venemaa presidendi seekordse läkituse järel ei ole maailm enam endine, maailm hakkab edasi elama Venemaa - see tähendab Putini reeglite järgi. Mõni päev hiljem -11 märtsil - peale austusavaldust massimõrvar Stalinile ja ülimat ustavusavaldust tänapäeva diktaatoriks kujunenud Putinile esitles ülevenemaaline TV pooltunnises saates Vene uusi relvi, mida ka täpsemalt kirjeldati. Vene maa ja ka kogu ülejäänud ilm sai näha superraketti sümboolse nimega „Sarmat“ katsetuste viimast - üliedukat muidugi- järku. See imerelv olevat võimeline tabama mistahes punkti maakeral. Tuntud Vene telemees Kisseljov –raevukas putinist –lausa sulas, kirjeldades ülehelikiirusel liikuvat ründeraketti „Kinžall“, mis rünnakul jagunevat viieks iseseisvaks ründeühikuks nii, et ükski kaitseseade ei ole võimeline seda imerelva tõrjuma. Endine imerelv aga– nelja-toruline S-400 on hea küllalt, kuid uued on hoopistükis paremad, kiitles Kisseljov. Ja tegevus pidi jätkuma, näiteks raketivastane püüdurakett 3-plokiline „Avangard“ olevat juba seeriatootmises, sõjaministri esimene asetäitja Juri Borisov aga lubas, et tal on tagataskus veelgi midagi hoopis uuemat, näiteks elektronkahur ja salapärane kliima-relv, mis muude heade omaduste kõrval võib teatud alal ka hingatava õhu ära kaotada!

Putini-valimiste eel valmis Venemaa lavastaja Sergei Kondrašovi uus tõeline suurfilm „Putin“, kus tovarits Putin avalikkusele esimest korda seletab oma päritolu. Saame teada, et Tema vanaisa oli kokana toitnud Leninit ja hiljem ka Stalinit, tänu millele jäänud kõrvale nii endastmõistetavaks kujunenud represseerimisest (nali)! Kuid endise kutselise salakuulaja-tänase nimega luuraja - elufilosoofia tähtsaim lõik kõlab filmis õige veenvalt : kui olukord kisub kakluseks, löö alati esimesena! Ühtlasi kirjeldab ta oma teenistuskäiku Leningradi KGB nn Suures Majas ja edasi moodustises Saksa DV, nimelt sõjas täielikult hävitatud, kuid juba mõnevõrra taastatud Dresdenis, koordineerides lääneriikides toimivat luuretegevust. Ühesõnaga – Miroporjadok – 2018 ehk Maailmakorraldus 2018 on selle filmi kohaselt tänu Putini ilmumisele - teostatud!

Selle filmi eesmärk oli 1.) veenvalt esitada Vladiimir Vladimirovitsi keskset rolli Venemaa sõjalise võimsuse loomisel ja 2.) veenda maailma Venemaa võitmatuses ja ühtlasi hirmutada Euroopat ning USA-d. Oletatakse, et Kreml uskus tõsiselt - kohe algavad tormilised üleskutsed suhete klaarimiseks, toimuvad erakorralised pressi-konverentsid, kostavad Balti riikide ja rahvaste valjuhäälsed appihüüded. Kuna seda aga ei juhtunud, öeldi Kremlis otse välja, et kogu ilma presidendid, kantslerid,

pea-ministrid ja muud ülipealikud koos oma alluvatega on Putini kõnest sel määral kohutatud, et ei tea suurest jahmatusest, kuidas edasi elada. Seda aga Putini juhitud propagandatalitus ilmselt ja tõenäolise kahjurõõmuga taotleski.

Nüüd on siis teoks saanud see, mida aina kasvava hooga ette valmistati: Vladimir Puutin on järjekordne Venemaa president! Ja on seda järgnevad 6 aastat! Muidugi, valimisvõidu % on masendavalt ülekaalukas, kuid siiski oodatav. Tähelepanu äratav aga välismaail elavate venelaste absoluutne poolehoid. See tähendab, et see Putini väliskogukond on vajalikul hetkel lausa käepärast võtta! Pealegi, mürkgaasi- taolisi tapjaid leidub muidki, selline ülejooksikute näitlik karistamine on ju parim hoiatus eriarvajate korralekutsumiseks. Ja parimaks reklaamiks nähtusele nimega puutinlikkus. Näidendis „Kirsiaed“ on I vaatuses vene inimese jaoks põhimõtteline lause - vabadus on ju nuhtlus! Ja nii arvab ühe mõõtmatu maa kodanik üksi ja rahvas tervikuna. Ja selle tõestuseks - kõik need raketid ja „Novitsokid“.

Eestis juba 4 aastat varjupaigalist kaitset saanud teisitimõtleja Andrei Kuzitskin kommenteeris seda valimissündmust nii - need ei olnudki valimised, vaid oli üks tõhus määramine. Määrajaks olid Vene oligarhid- muinasjutuliste rikkuste valdajad, nagu Rotenberg ja Timtšenko –ning ka varjushoitavad jõustruktuuride esindajad. Ja sellega tõestati veelkord vene rahva igipõlise kestmise põhimõtet: mitte, et elu läheks paremaks, vaid et ei läheks halvemaks! Et ei tuleks muutusi! Vene inimene usub, et muutused saavadki muuta elu ainult halvemaks. Ja selle usu foonil on selgesti nähtav tõeliselt ohtlik muutus - stalinlikule režiimile lähenemine.

Seega – äsja Venemaa presidendiks tagasi/edasi - valitud president Putin esindab tõeliselt paljurahvuselise Vene rahvuse tegelikku olemust. Ja teatud laiemas mõttes-absurdi: selles niinimetatud valimises sai see paljurahvuseline vene rahvas seda, mida tahtis. Sai, mida väärrib.

H.P.

SU-15

„Sarmat“

EESTI PEAB TASUMA TÄNUVÕLA VETERANIDE EES

Tähistasime Eesti Vabariigi tekkimise sajandat juubelit. Meie rahvas on lisaks vabaduse-aastatele selle sajandi kestel lisaks omariikluse taganud Vabadussõja, läbi elanud nii okupatsioonikannatusi kui maailmasõdu.

Paraku on mehi, kes Teises Maailmasõjas sõdisid okupeeritud Eesti Vabariigi taastamise eest täna alles vaid käputäis, ja valitsuse meelest neid justkui pole olemaski. Neid ei tunnustata veterani-deks, neil ei ole sotsiaalseid tagatiseid nagu on seda tänapäeva missioonidel osalenud meestel, neid ei meenutata Võidupühal, Kaitsejõudude esindajatel ei ole soovitatav osaleda nende üritustel ja neid ei autasustata vastavalt ega väärilt.

Eesti Vigastatud Sõjameeste Ühing pöördus õiguskantsleri poole leides, et Eesti veteranipoliitika on vale, kuna ei arvesta II Maailmasõjas Eesti vabaduse eest võidelnutega. Leiti, et õigusaktid, mis reguleerivad veteranide sotsiaalseid garantiisid, rikuvad võrdse kohtlemise põhimõtet: senise veterani-poliitika kontekstis peetakse veteraniks vaid pärast taasiseseisvumist Kaitseväes ja Kaitseliidus teeninud isikuid. Ühing soovib maailmasõjas võidelnud veteranidele samasuguseid sotsiaalseid tagatiseid nagu on seda missioonidel osalenutel.

Õiguskantsler Ülle Madise vastas, et II Maailmasõjas Eesti vabaduse eest võidelnutele ei kohaldata Eesti veteranipoliitikat, kuna nemad võtsid sõjast osa Eestit okupeerivate riikide otsuste alusel. Nende erinev sotsiaalsete tagatiste määr ei ole vastuolus võrdse kohtlemise põhimõttega ja riik ei vastuta kaasnenud tagajärgede eest sõjas osalenute elule ja tervisele.

Ülle Madise vastus on vastuolus 2012. aasta Riigikogu avaldusega, mis tunnustas Eesti kodanikke, kes tegutsesid II Maailmasõja ajal Eesti Vabariigi de facto taastamise nimel. Piinlik, kuid õiguskantsler ignoreerib teadlikult juriidilisi ja ajaloolisi fakte. Sama hästi võinuks ta ühineda Vene propaganda valedel, mille järgi Punaarmee ei okupeerinud, vaid vabastas Eesti nii 1941. kui 1944. aastal.

1938. aasta Põhiseadus sätestas, et iga Eesti kodaniku ülimaks kohuseks on olla ustav Eesti riigile ja põhiseaduslikule korrale ning kõik Eesti kodanikud on kohustatud osa võtma riigikaitsest. Riigikohus on mitmetes otsuses sedastanud, et „Metsavendade võitlus 1941.a. suvel nõukogude võimu vastu ning Omakaitse tegevus sõjaolukorras oli kooskõlas Eesti vabadusvõitluse eesmärkidega“, et see oli „võitluseks Eesti vabariigi iseseisvuse eest ja Eesti rahvale tehtud ülekohtu vastu.“ Suvesõjas ei võideldud ühegi okupeeriva riigi otsustest lähtuvalt, vaid omaalgatuslikult ja Eesti Vabariigi hüvanguks. See puudutab ka sõjajärgset metsavendlust ja dissidentlust ning tähendab, et kõigi nende inimeste ees on riigil kohustused ja vastutus.

Vaatamata okupatsioonile ei katkenud Eesti riigi juriidiline järjepidevus. Tänapäevane Eesti on 1918. aastal väljakuulutatud õigusjärglane. Seaduslikuks riigipeaks, alates 21.06.1941, oli Jüri Uluots, peaminister presidendi ülesannetes. Tal oli põhiseaduslik õigus langetada riiklikke otsuseid, sh kuulutada välja mobilisatsiooni. Uluotsa poolt 18. septembril 1944 ametisse kinnitatud Otto Tiefi valitsuse legitiimsusel tugineb järgmiste ja ka tänase valitsuse legitiimsus.

Kui 1944. aastal rinne Eesti pinnale jõudis, kuulutas Saksa okupatsioonivõim välja mobilisatsiooni. Peaminister Uluots ja Eesti poliitiliste jõudude esindajad ei olnud varasemaid Saksa mobilisatsioonitoetanud, kuid olukord oli muutunud ja nüüd otsustati mobilisatsiooni toetada. Teati, et uus Nõukogude okupatsioon tooks kaasa eestlaste kui rahvuse hävimise. 7. veebruaril peetud raadiokõnes kutsus Uluots eestlasi relvile ja kuulutas mobilisatsiooni sisult Eesti mobilisatsiooniks. Ta kinnitas: „Toetan täielikult mobilisatsiooni head kordaminekut. Arvan, et ainult sel viisil on eestlastel oma jõududega võimalik oma maad ja rahvast kaitsta.“ Ilma meie riiklikku järjepidevust vaidlustamata ei ole võimalik vaidlustada Uluotsa pädevust see otsus langetada.

Kuna mobilisatsiooni taha olid asunud rahvuslikud ringkonnad koos peaminister Uluotsaga, tuli kutse peale loodetud 15 000 asemel kokku u. 45 000 meest. Eesti kodanikena täideti oma kohust Eesti Vabariigi ees.

Koju kutsuti ka kõik mujal idarindel võitlevad Eesti üksused. Augustis saabusid Eestisse kodumaa eest võitlema ka ca 1800 nn soomepoissi. 1944. aastal sõdis Eesti rinnetel Punaarmee vastu Eesti rahvusväeosades umbkaudu 70 - 80 tuhat meest.

Nii Uluots kui ka Eesti Vabariigi Rahvuskomitee, mis koosnes kõigi EV poliitiliste jõudude esindajatest, nimetasid Punaarmee vastu lahingusse astumist Uueks Vabadussõjaks ja võitluseks Eesti Vabariigi eest. Juhan Reigo, Otto Tiefi valitsuse sisekaitse ülem, ütles augustis: „Meie oleme toetanud väljakuulutatud mobilisatsiooni, oleme algatanud ja aidanud teostada Eesti vabatahtlike tagasitoomist Soomest...EVR on kujunenud selleks keskseks organiks, kelle ümber on koondunud kõik poliitilised rahvuslikud ringkonnad ja kes juhib võitlust Eesti riikliku iseseisvuse taastamise eest. Meie poliitilise hoiaku suhtes ei ole eesti rahvuslike ringkondade keskel tekkinud mingisuguseid lahkavusi.“

Peaminister Jüri Uluots ütles 17. 08. 1944 raadiokõnes: „Ainult üks võimalus ja üks eeldus on praegu eesti rahval oma tuleviku säilitamiseks. Et säilitada meie maa, meie rahvas ja kõik see, mis temale kallis, peame võitlema. Oma võitlusega ja oma verega tõestab eesti rahvas tervele maailmale, et meie, eestlased, ei ole Nõukogude Liidu osa. Et me mitte mingitel tingimustel ei taha ka edaspidi N. Liitu kuuluda. Võitluses ida vastu oleme meie, eestlased, praegu hädakaitse seisundis. Sest mitte meie ei ründa, vaid meid rünnatakse. Meil, eestlastel endil kuulub seega õigus otsustada, missugusel viisil ja kellega koos on meie enesekaitse efektiivsem. Igal enesekaitsele on siht, milleks seda teostatakse. Meie tõendame avalikult ja otsekoheselt kogu maailmale, et meie, eestlased, kaitseme oma rahva olemasolu, oma põlist eluruumi ja oma rahva vabadust. Vabadussõda jätkub praegu. Õigel teel on kogu eesti rahva olemise kaitsel need eesti mehed, kes relvaga käes võitlevad praegu ja edaspidi. Nendest sõltub kogu eesti rahva olevik ja tulevik.“

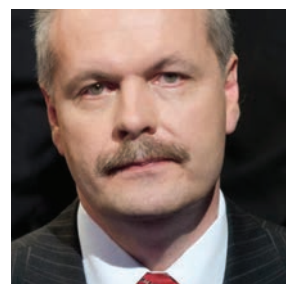
Ja nüüd öeldakse, et võitlus oli vale, et võideldi hoopis okupatsioonivõimude otsusel. Professor Lindmäe on kinnitanud, et sisult oli tegu mobilisatsiooni väljakuulutamise ja presidendi ülesandeid täitva peaministri poolt: „Siinjuures ei ole määrav, et Eestis sellal *de facto* kehtivas õiguskorras ei saanud peaminister presidendi ülesannetes täita riigikaitse kõrgeima juhina oma volitusi täies ulatuses.“ Ehk teisisõnu, munder, mis meestel seljas, ei ole oluline. Tegutseti meie seadusliku riigijuhi üleskutsel ja ülesandel, Eesti riigivõimu otsuse alusel. Eestlased võitlesid Eesti riigi taastamise ja iseseisvuse nimel. Seda võitlust jätkati nii metsavendade kui hilisemate dissidentide poolt.

24.02.1952 kinnitas Eesti Riigivolikogu ja Riiginõukogu liikmete kogu eksiidis järgmist: “Eesti Vabariigi, oma kodumaa ja rahva elu, vabadus ning au eest võitlesid ja valasid verd eesti mehed ka Teises Maailmasõjas, kuigi nad olid sunnitud kandma võõrast vormi või tegutsema metsavendadena. Eesti rahvas ei unusta kunagi Eesti vabaduse eest võitlejaid. Nende võitlus oli aus, õiglane ja puha. Neile oleme kõik tänu võlgu”.

Uluotsa mandaadi ja eesti meeste võitluse sisu kahtluse alla panemine tähendab ka Eesti juriidilise järjepidevuse kahtluse alla panemist. Paraku on õiguskantsler Madise mitmete otsustega näidanud, et tegemist on pigem mingit poliitilist tellimust täitva kui põhiseaduslikkust kaitsva institutsiooniga. Senised riigikogu koosseisud ja valitsused on eelistanud vabadusvõitlejate osa mittemõistmist selmet selgitada maailmale eestlaste võitluse eripära. 2005. aastal võeti valitsuse käsul Lihulas öisel ajal ja vägivalda kasutades maha isegi bolševismi vastu ja Eesti vabaduse eest võidelnud meestele püstitatud ausammas...

Kõik, kes võitlesid Eesti eest peavad saama tunnustuse osaliseks, mida nad väärivad ning sellega kaasnevad sotsiaalsed tagatised: toetused, soodustused, arstiabi. Nende senine diskrimineerimine tuleb lõpetada. Vabadusvõitlejad väärivad võrdsustamist mitte ainult tänaste missiooniveteranidega, vaid ka Vabadussõja sangaritega. Nad võitlesid ja paljud neist langesid Eesti riigi ja rahva eest, meie vabaduse ja iseseisvuse eest.

Henn Põlluaas - EKRE ja Riigikogu fraktsiooni aseesimees

KINDRAL ANDRES LARKA – VAPSIDE SÕJAPEALIK

24.veebbruaril 1918 kuulutati välja Eesti Vabariik ja Eesti Ajutise Valitsuse esimeseks sõjaministriks nimetati alampolkovnik Andres Larka. Kui 25.veebbruaril vallutasid Saksa väed Tallinna, lubasid nad alul Eesti rahvusväeosadel tegevust jätkata, Andres Larka ülesandeks jäi nende koordineerimine. 20. märtsil 1918 aga saatsid sakslased pärast rahu sõlmimist Venemaaga Eesti rahvusdiviisi laiali. Seda otsust ei suutnud sõjaminister Larka muuta, ehkki pidas läbirääkimisi nii Saksa väejuhatuse kui ka Eestimaa rüütelkonnaga. Eesti sõjaväes nimetas Andres Larka end algul kindralstaabi ooberstiks, kuigi tema ametlik auaste Vene sõjaväes oli olnud alampolkovnik. 8.märtsil 1918 ülendati ta kindralmajoriks.

Andres Larka sündis 6.märtsil 1879 Viljandimaal Pilistvere kihelkonnas Haridusteed alustas ta 1889. aastal Laeva vallakoolis, sellele järgnes Pilistvere kihelkonnakool ja Põltsamaa Eesti Aleksandrikool, mille lõpetamise järel astus II järgu vabatahtlikuna Vene sõjaväkke. 1889.aastal alustas ta teenistust Pihkva kadetikorpus.

1900-1902 õppis A. Larka Vilno sõjakoolis - nn junkrukoolis, mille lõpetas 1902 aastal I järgu diplomiga. Kohe annetati talle nooremleitnandi (alamleitnandi) auaste, teenistus jätkus Starorusski jalgväerügemendis, teenistuse kõrvalt kuulus ta ka Eesti Kirjanduse Seltsi.

1904-1905 osales ta Vene – Jaapani sõjas Jaroslavl Jalgväerügemendi koosseisus. Pärast sõja lõpu jätkus teenistus, kuid samas sooritas 1909 sisseastumiseksamid Peterburi Nikolai Kindralstaabi Akadeemiasse, mille lõpetas 1912.a. esimese järgu diplomiga. Sama Akadeemia juures läbis ta veel täienduskursused, mille tulemusena arvati A.Larka Kindralstaabi koosseisu stažeerimisega Vilniuse sõjaväeringkonna staabis.

I maailmasõja algusel ülendati Larka kapteniks. Staabiohvitserina osales ta 1914-1915 lahingutes Ida-Preisimaal ja Poolas. 1916 aastal ülendati ta alampolkovnikuks korpuse staabiohvitseri ametikohal, kellena võttis osa lahingutest Galiitsias ja Rumeenias. Vene-Saksa sõjas ülesnäidatud vahvuse eest annetati Aleksander Larkale mitu lahingordenit.

Kui 1917 aastal enamlus Venemaal võimule tõusis, tuli Larka kodumaale ja asus energiliselt Eesti rahvusväeosi organiseerima, koos kindral Ernst Põdderiga ka Kaitseliitu looma. 1918 aastal määrataksegi, nagu öeldud, Andres Larka sõjaministriks

26. novembril 1918 kujundati Ajutine Valitsus ümber, sõjaministriks saab K.Päts, A.Larka suunatakse aga Eesti sõjaväe peastaabi ülemaks. 28.novembril alanud Punaarmee pealetungi ajal koordineerib ta sõjategevust Narva rindel.

1.veebbruarist 1919 kuni 1.jaanuar 1925 on Larka Eesti Vabariigi sõjaministri abi ja vastutab kuni Vabadussõja lõpuni mobilisatsiooni ning reservvägede tegevuse eest, pärast Vabadussõda aga demobilisatsiooni korraldamise eest. 12.septembril on Larka tervislikel põhjustel arvatud erru. Teenete eest Vabadussõjas autasustatakse teda VR-I ja Kotkaristi I järk (mõõkadega).

Poliitikasse astub erukindral Larka 1928 aastal, mil liitub vabadussõdalaste liikumisega, ja mille keskliidu esimesel kongressil 26.jaanuaril1930 valitakse ta EVKL juhatuse esimeheks, olles sellel kohal kuni organisatsiooni lõpetamiseni 1933 aastal.

10.novembril 1932 esitas Vabadussõjalaste Keskliit eesotsa Andres Larkaga Riigikogule põhiseaduse muutmise kavandi, mille Riigikogu aga jättis menetlemata ja alustas ise uue põhiseaduse muutmise eelnõu väljatöötamist.

Riigikogu eelnõu kukkus juunis 1933 toimunud rahvahääletusel läbi. Süvenenud poliitilise ja majandusliku kriisi tingimustes sulges Jaan Tõnissoni valitsus 11.augustil 1933 Vabadussõjalaste Keskliidu. See ei vähendanud pingeid ja kui oktoobris 1933 vabadussõjalaste põhiseaduse eelnõu lõpuks uuesti rahvahääletusele pandi, kiitis rahvas selle üksmeelselt heaks. See tõi kaasa valitsuse tagasiastumise ja vabadussõjalaste legaalse tegevuse taastamise 30.oktoobril 1933 Eesti Vabadussõjalaste Liidu nime all. 17.detsembril 1933 valiti Andrus Larka Liidu nõukogu ja keskjuhatuse esimeheks.

Jaanuaris 1934 toimunud kohalikel valimistel saavutasid vabadussõjalased Tallinna ja Tartu linna volikogus absoluutse enamuse. 24.jaanuaril 1934 hakkaski kehtima vabadussõjalaste põhiseadus ja 24.veebruaril 1934 seati üles kandidaadid uue riigivanema valimisteks. Vabadussõjalaste Liidu kandidaat oli Andres Larka, vastaskandidaatideks Konstantin Päts, Johan Laidoner ja August Rei. 2.märtsil 1934 Kuressaares kõnereisil olles Larka haigestus.

Terava poliitilise võitluse tingimustes kehtestas riigivanem Konstantin Päts 12.märtsil 1934 6-kuulise üleriigilise kaitseisukorra ja nimetas Johan Laidoneri kaitseväge ülemjuhatajaks. Eesti Vabadussõjalaste Liit suleti, 200 juhtivat vapsi (vabsi) arreteeriti. Andres Larka jäeti arreteerimata. Kuigi vapside organisatsioon oli keelustatud, alustasid nad peatselt poliitilist tegevust ja esitasid uue põhiseaduse muutmise eelnõu. K.Pätsi juhitud valitsus ei nõustunud seda eelnõud rahvahääletusele panema.

Väidetavalt asusid vabadussõjalased seejärel ette valmistama riigipööret. Vandenõu eesmärgiks olevat olnud tappa Konstantin Päts, ülemjuhataja Johan Laidoner ja terve vabariigi valitsus. Nimelt oleks mineeritud Pauluse kalmistu Tartus õhku lastud sinna mälestussammast avama tulnud kõigi riigijuhitide ja valitsusega. Sama 1935 aasta 7. detsembri aga arreteeris Polpol suurema hulga vapse, kuna 8. detsembril Estonia kontserdisaalis toimuma pidanud Isamaaliidu kongressilt oleks nõutud Pätsi-Laidoneri väljaandmist koos kogu valitusega. Vastasel korral olevat lubatud avada kuulipildujatuli kogu saali pihta. Üldine hoiak liikumises oli: vabastada Eesti erakondlikust korruptsioonist ja marksismist.

Väidetava riigipöördekatse eest mõisteti vabadussõjalaste juhtidele pikemaid karistus-aastaid, Andre Larka mõisteti 15 aastaks sünnitööle.

Samu paremradikaalseid liikumisi oli 1930.aastal näha ka Lätis ja Soomes - lätlastel nimega Kõue-rist, soomlastel maakonna järgi - Lapua. Ühise sümbolina kõigile oli tuntud Rooma tervitus – sirge parema käe tõstmine ette - koos mustade barettide kandmisega, mustadest vormisärkidest rääkimata. See näitab, kui tähtsaks peeti Eestis teatavat Itaalia fašistliku liikumise mõju, seda isegi ka noorsoo organiseerimisel.

Pärast II Maailmasõda on sõja võitnud liitlaste maades poliitilist rahvuslikku liikumist – rahvussozialismi - hakatud põlgliku sõimusõnana „natsid“ ja Nõukogude Liidus koguni „fašistid“ –tarvitama. Teatavasti natsionalism algupäraselt tähendab sõnaühendina „rahvus“ või „rahvuslik“. Fašiste pole aga Saksamaal kunagi olnud, see on Itaalia rahvusliku liikumise nimetus. Ja kui ongi lepitud halvustava või hukkamõistva sõnaga „fašism“, tuleks sama rameda sõimusõnana tarvitusele võtta sõna „kommunist“. Ühed parajad sigudikud kindlasti. Mõlemad.

Vabadussõjalane ehk vaps Andres Larka vabanes vanglast amnestia alusel 20.detsembril 1937 ja edaspidi poliitikas ei osalenud, elas oma kodus Jõgisool kuni Nõukogude okupatsioonini 1940 aastal. Erukindral Larka arreteeriti 23.juulil 1940 peale Eesti NSV väljakuulutamist ja Sõjatribunali otsusega mõisteti talle 8 aastat vangilaagrit ja 3 aastat asumist kogu vara konfiskeerimisega. Teda nähti hiljem Vjatka vangilaagris Kirovi oblastis, kus ta ametlike andmete kohaselt Kirovi oblasti Malmõži vanglas 8.jaanuaril 1943 suri. Andres Larka matmispaik on teadmata.

Vabadussõjalaste hulgast kerkis 1941 aastal nähtavale hilisem Eesti nn direktooriumi juhina keegi dr.Hjalmar Mäe. Ja isegi meie lähiminevikus võis näha askeldamas üht *der kleines Hjalmar* –it, kes küll Kaitsevæst välja löödi. Ja leidub persoon Riigikogu liikmeskonnas, kes äratuntavat vapslikku liikumist isegi trükisõnas levitas. Ja poolehoidjaid leidis. Siin-seal on kostnud täiesti tõsiseid ettepanekuid vabadussõjalaste liikumise taastamiseks, küll nüüd juba uuel tasandil.

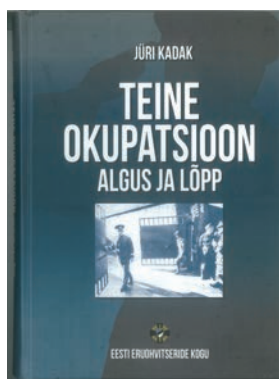
Kuid üldiselt tasuks põhjalikult ja võrdlevalt uurida vabadussõjalaste liikumise mõju hilisemale Eesti Vabariigi käekäigule saatuslikul neljakümndal – nimelt ootamatult kergest Nõukogulaste Liitu sattumist, Eesti intelligentsi uskumatult hasartset liitumist nõukogulaste mõtteviisiga, häbiväärselt kergelt Eesti Kaitseväge hävimist. Seega üldist hääletut alistumist. Kas nn vabadussõjalaste praaliv ja hoolimatu käitumine oma maa ja rahva suhtes ei olnud määravaks rahva ühtsuse lahustamisel, mida stalinism üsna varsti oskuslikult ära kasutas?

H.P.

UUSI RAAMATUID

Kirjastus Ammukaare on jätkamas raamatusarja II Maailmasõjast. Hanno Ojalo uusim teos „Eesti väike talvesõda“ alapealkirjaga Eesti Diviis Narva rindel 1944 annab ülevaate eesti Diviisi võitlustest Narva rindel veebruarist kuni aprillini 1944, samuti sellest, kuidas Eesti ja eestlased sattusid pärast kaheaastast pausi 1944. aasta algul uuesti Teise maailmasõja tallermaaks. Lugeja saab vastuse paljudele põhimõttelistele küsimustele.

Eesti Eruohvitseride kogu tellimusel ja toel ilmus kogukas analüüsiv teos Jüri Kadakult - TEINE OKUPATSIOON, selle algus ja lõpp. Nõukogude okupatsiooni kestmisel puudus võimalus eesti suveräänsuse lugu ja viimase riikluse kaotamise lugu kirja panna. Jüri Kadak ilmutas vastuse olulisele küsimusele - kas ajalugu saab kunagi tõeliselt selgeks, ja vastab –ei kunagi! Tema raamat püüab kirjeldada paljusid lahk-ja eriarvamusi Eesti sõja-ajaloo ja riigikaitse taastamisest. Kohe peale raamatu ilmumist avaldati mitmeid eriarvamusi materjali kohta, mõned nagu E.Tupp ja A.Jõgiaas - kaunis te-ravaid.

IN MEMORIAM RAIVO KALAMÄE

17. märtsil lahkus meie hulgast Kaitseliidu Tallinna maleva Akadeemilise malevkonna ja Eesti Vabadusvõitlejate Liidu liige Raivo Kalamäe

Raivo Kalamäe sündis Järvamaal Aravetel 18. augustil 1919. aastal. Õppimist alustas Aravete algkoolis ja jätkas Tallinna Tehnikumi Masinaehituse osakonnas. Seal võttis ta aktiivselt osa Noorte Kotkaste Kopli malevkonna tegevusest ja temast sai Kaitseliidu Kopli Malevkonna Tallinna Tehnikumi rühmapealiku kohusetäitja.

18.08.1919-17.03.2018

II Maailmasõja jõudes Eestisse liitus Raivo Kalamäe Valga Omakaitsega ja selle järel 40. Eesti Politseipataljoniga, mille koosseisus 1944 aasta taganemislahingute käigus sai Kärevere all põrutada. Väeüksus taganes edasi üle Poola Neuhammerisse. 1944 aasta oktoobrikuu lõpul liideti ümberformeerimise käigus 40 Politseipataljon Eesti Diviisiga. Diviisi koosseisus osales Raivo Kalamäe lahingutes Ülem-Sileesias Neuhammeri lähistel ja Oppelni “kotis”, kus sai ka haavata. Paranemise järel suunati ta Taanis asunud Eesti tagavararügementi, mille koosseisus langes 1945. aasta 3. mail inglaste kätte. Sõjavangina viibis ta mõnda aega Belgia kurikuulsas Zedelgemi sõjavangilaagris 2227 .

Vabanemise järel avanes võimalus teatud tingimustel elama asuda Austraaliasse, kus 25. märtsil 1950 asus tööle tööstusinsenerina. Pingelise ametitöö kõrval tegutses Raivo Kalamäe aktiivselt Austraalia Eesti Seltside Liidus ja Balti Nõukogus, aidates kaasa Eesti küsimuse maailmapoliitikas päevakorral hoidmisele. Ta osales samuti Eesti sõdurite Euroopas olevate sõjahaudade kaardistamisega, kogutud materjalid andis ta üle Eesti Kaitseministeeriumile. Eesti vabanemise järel viibis ta Eestis korduvalt, hiljem jäi siia alaliselt elama. 1995. aastal oli ta kindral Aleksander Einselni esindaja ja aastaid nõunik Noorte Kotkaste peastaabi juures. Vabadusvõitlejate Liidu lehes avaldasime mitmeid tema artikleid ja pöördumisi.

Raivo Kalamäel, mehisel eesti mehel, on rohkesti nii sõjalisi kui ka rahuaja autasusid, nende seas medal *Winterschlacht im Osten*, IV klassi Valgetähe teenetemärk, Kaitseministeeriumi III klassi teeneterist, Kaitseliidu III klassi Valgerist, Noorte Kotkaste teeneterist, Eksiilskautide I ja II klassi teeneterist.

Eesti Vabadusvõitlejate Liit mälestab tõelist isamaalist kamraadi ja avaldab kaastunnet lähedastele.

H.P.

VABALE EESTILE TRUU SURMANI

SÜNNIPÄEVAD – KEVAD 2018

ÕNNITLEME

Alfred Eller	19.03.1927	91	Ilmar Möttus	14.04.1926	92
Vello Raie	01.03.1923	95	Endel Kõiv	25.04.1933	85
Jaan Nõmm	03.03.1937	81	Harald Mäepalu	10.03.1924	94
Silvio Järvis	11.03.1925	93	Endel Luik	16.03.1926	92
Hjalmar Märska	17.03.1925	93	Viktor Preiman	27.04.1924	94
Tiit Pöder	12.03.1947	71	August Tuisk	25.04.1927	91
Valdeko Raig	18.03.1924	94	Hans Pappel	12.04.1926	92
Jüri Tüür	10.03.1925	93	Hillar Järs	13.04.1924	94
Kalju Viljapuu	22.03.1943	75	Elmar Sõmer	21.04.1927	91
Taisi Rimmel	30.03.1928	90	Johannes Leisner	17.04.1926	92
Ando Laude	09. 04.1926	92	Erik-Herbert Pinka	05.04.1928	90
Lembit Noor	19.04.1929	89	Mati Mumm	23.03.1943	75
Kuno Raude	13.04.1941	77	Kaugo Jaaküla	25.04.1927	91
Ernst Raiste	05.04.1925	93	Valdek Kulbach	06.04.1927	91
Endel Abel	11.04.1929	89	Albert Sarapuu	12.04.1923	95
Valve Luuka	12.04.1926	92			

2018 AASTAL LAHKUNUD KAMRAADID – VABADUSVÕITLEJAD

Leo Reismann	17.03.1927 – 20.01.2018	Arno Kallas	29.07.1925 – 6.03.2018
Einar Sormunen	06.10.1923 – 02.03.2018	Edgar Järve	02.11.1922 – 07.10.2017
Arald Värno	15.11.1926 – 21.02.2018	Gunnar Reppo	30.10.1926 – 26.03.2018
Raivo Kalamäe	18.08.1919 – 17.03.2018		

IGAVENE RAHU ANNA NEILE, ISSAND, SA JA VALGUS LÕPMATA PAISTKU NEILE

NEEDMINE

H. Adamson

Hüüdis Uku ülijumal
Taara taevaste taganta:
"Anateem äraandjaile,
needus rahvareetureile,
kes kullad kätkest
kiskund,
hõbedada hällista
haarand,
viskand võõrasse vilusse
paiskand põhja pakasesse!

Anateem äraandjaile,
Needus rahvareetureile,
Kes kallid kurjale kinkind,
Annud armsad helvetile,
Pantind parimad põrgule,
Valitumad varjuvalda!

Anateem äraandjaile,
Needus rahvareetureile,
Lõikasid kes lee ja leiva,
Võtsid võõra verevaeva,
Südameverise sünnimaa,
Igipõlise õnnemaa!

Anateem äraandjaile,
Needus rahvareetureile,
Kes on hõimu hävitanud,
Suguvõsa suretanud,
Perekonda purustanud,
Lapsed lahutanud
vanemaist!

Anateem äraandjaile,
Needus neile reetureile,
Kellest muru muserdu-
nud,
Pilvest veri piserdunud,
Taevas kaarest kaarde
tardund,
Veerest veerde viha vim-
mas!

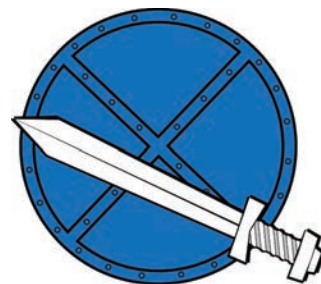
Ei eales terves elus
Tulgu tuhandeski põlves
Rõõmu rahvareetureile,
Õnne äraandjaile
Ärgu olgu äraandjal
Ei koduda ega kollet,
Ei leeda ega leiba,
Ei maada maha heita,
Ega puud, kus all puhata!

Ärgu olgu äraandjal
Ei suurta suguvõsada
Ega hulka hõimulisi,
Paljupäida perekonda,
Kes ta kalmul kurvastak-
sid,
Haual hulgana halaksid!

Ärgu olgu äraandjal
Püsi maa pääl, asu maa
all,
Raasukestki kuskil rahu -
Ei elussa heideldassa,
Hauassagi asudessa!

Nõnda olgu, sedas' saagu,
Ikka igavesti jäägu
Hulkadele hoiatuseks,
Mitmele manitsuseks,
Kõikidele kinnituseks,"
Hüüdis Uku ülijumal,
Taara taevaste taganta;
Müristas, et maa vabises,
Kaljud kaheksi katkesid,
Paed puruksi paiskusid.

Infolehe toimetis: H.Piiber-toimetaja, teostus-Grano Digital AS

Eesti Vabadusvõitlejate Liit

Aadress: Toompea 8, Tallinn, 10142

Kontakt: Tel. 666 04 30

e-post: vabadusvoitlus@hot.ee

http://www.hot.ee/vliit/

